

PREVENCE KRIMINALITY A SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ V NÁCHODĚ

Město Náchod je pohraniční okresní město s cca 21 000 obyvateli. Ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností žije asi 62 000 obyvatel. Náchod i jeho okolí patří k oblastem vyhledávaným turisty, a to především pro množství kulturních a historických památek a malebnou přírodu.

Vzhledem k poloze v blízkosti hraničního přechodu do Polska, patří k problémům v oblasti bezpečnosti občanů nepřehledná migrace rizikových skupin obyvatelstva a patologický způsob chování těchto skupin a jednotlivců. S tím úzce souvisí i problém nesnadné identifikace pachatelů a zajištění odcizených předmětů, vozidel, jízdních kol apod.

Nejzávažnějším problémem je doprava. Náchod je nechvalně proslulý svou neprůjezdností, kterou ovlivňují blízkost hraničního přechodu a průjezd vozidel městem směrem na Trutnov a Krkonoše směrem k hraničním ČR. Je zaznamenán průběžný nárůst počtu osobních vozidel i kamionů, a to především od doby vstupu ČR do EU. Dopravní situace má vliv i na vývoj nehodovosti.

V Náchodě žije 21 000 obyvatel, průměrný věk je 40 let. Počet ekonomicky aktivních občanů je 11 700, žije tu cca 950 cizinců. Mateřské školy navštěvuje 589 dětí, žáků základních škol je 2 045 a na středních školách a učilištích studuje 1 954 studentů. K trvalému pobytu je v Náchodě hlášeno cca 4 500 dětí, ve věkové kategorii od 10 do 20 let je to 2 500 osob. Pro prevenci kriminality a dalších sociálně patologických jevů jsou děti a mládež významnou cílovou skupinou.

Občanů důchodového věku je v Náchodě 4 400, i jim je v rámci prevence kriminality věnována zvýšená pozornost.

Preventivní aktivity města směřují i k osobám v obtížných životních situacích, tzn. mimo jiné nezaměstnanost, dlouhodobá závislost na dávkách sociální péče, také příslušnost k marginálním skupinám obyvatel. K 31. prosinci 2006 je v Náchodě 789 uchazečů o zaměstnání a míra nezaměstnanosti činí 4,18 %. Mezi rizikové skupiny obyvatel patří poměrně velká romská komunita (cca 1 500 osob) se svými specifickými problémy v oblasti zaměstnanosti, vzdělávání, bydlení. Nezaměstnanost v jejich komunitě je asi 90%. Z velké části žijí ve třech lokalitách ve městě (Šafránice, Kašparák, Kuba), kde úroveň bydlení nedosahuje běžného standardu. Dlouhodobě se vyskytují problémy v komunikaci s majoritní společností i mezi jednotlivými romskými rodinami (klany). K řešení těchto problémů významně přispívají dva romští terénní sociální pracovníci, kteří jsou zaměstnanci Městského úřadu v Náchodě od roku 2003.

Nově se koncipuje Náchodské komunitní centrum, které bude nabízet sociální služby,

volnočasové a vzdělávací aktivity romským dětem i dospělým. Romský pedagogický asistent pracuje na základních školách a v domě dětí a mládeže Děčku, romskou mládež se zabývá i Nízkoprahové centrum pro děti a mládež Archa.

K nejčastějším sociálně patologickým jevům v romské komunitě patří lichva, patologické hráčství, užívání drog, u dětí pak záškoláctví a dětská kriminalita (prosté krádeže, krádeže vloupáním). Zvláštní školu v Náchodě navštěvuje 85 % romských dětí.

PREVENTIVNÍ AKTIVITY

Město Náchod bylo do Komplexního součinnostního programu prevence kriminality zařazeno od roku 2001, od roku 2005 pak do programu Partnerství. Program Partnerství byl zaměřen na řešení problémů v rizikových lokalitách na základě bezpečnostní analýzy Policie ČR a názoru komise pro prevenci kriminality při MěÚ v Náchodě. Město každoročně vyčleňuje finanční prostředky i ze svého rozpočtu na program prevence kriminality.

SÍŤ INSTITUCÍ

Prevenčí kriminality a sociálně patologických jevů se v Náchodě zabývají především instituce z resortu školství, práce a sociálních věcí a policie. Příslušné aktivity však probíhají i na úrovni zájmových a sportovních organizací, v rámci působnosti církví, občanských sdružení a dalších státních i nestátních organizací v resortu zdravotnictví, Ministerstva spravedlnosti ČR atd. V pracovní skupině pro prevenci kriminality jsou zastoupeni odborníci z výše uvedených resortů, kteří se v preventivních aktivitách osobně angažují.

Pedagogicko-psychologická poradna v Náchodě (PPP).

Do problematiky prevence kriminality a sociálně patologických jevů vstupuje PPP především z pohledu primární prevence v resortu školství s programy pro děti, středoškoly i učitele na všech stupních škol. Realizuje vlastní preventivní program **Kruh** pro žáky ZŠ. Pověřený pracovník PPP je okresním školským koordinátorem prevence

a odborně vede metodiky prevence všech škol a školských zařízení. Poskytuje jim pomoc při zpracování preventivních programů a projektů, zajišťuje přednáškovou činnost a participuje na preventivním programu MěÚ v Náchodě Právo pro každý den.

Pedagogicko-psychologická poradna nabízí klientům individuální a skupinové terapie a poradenství, video-trénink a další psychologické metody práce s klientem.

Středisko výchovné péče Kompas

Středisko výchovné péče Kompas je ambulantní preventivně výchovné a poradensko-terapeutické zařízení pro děti a mládež, které se dostávají do náročných životních situací, převážně ve spojení s problémovým chováním (problémy ve škole, v rodině, osobní a vztahová problematika, poruchy chování). Středisko má působnost téměř v celém okrese a funguje od roku 1998. Od 1. 9. 2001 je součástí Dětského diagnostického ústavu v Hradci Králové. Od 1. 9. 2007 vzniklo samostatné SVP v Broumově.

Dům dětí a mládeže, Děčko Náchod

Od roku 2004 je zřizovatelem Děčka Město Náchod. Cílem činnosti tohoto zařízení je vytváření atraktivního programu pro děti a mládež, aby trávily volný čas smysluplnou činností v kolektivní vrstevníku. V současné době Děčko pravidelně navštěvuje 518 dětí do 15 let a 144 dětí a mládeže do 18 let, které jsou zapojeny do 78 kroužků. Děčko směřuje své aktivity především k neorganizovaným dětem a mládeži (programy v zahradě Děčka v letních měsících, nízkoprahový klub pro mládež), dále pak ke znevýhodněným skupinám dětí a mládeže (práce s dětmi z romské komunity, příměstské tábory pro děti, které tráví prázdniny na ulici, dislektické tábory, sportovní aktivity pro děti ze sociálně slabých rodin apod.) Děčko reaguje na aktuální situaci a každým rokem vytváří celoroční a krátkodobé programy. Projekty jsou opakovaně podporovány finančními prostředky z rozpočtu města.

Preventivní programy škol a školských zařízení

Důležitou součástí preventivních aktivit jsou programy škol a školských zařízení. Participují na nich odborníci z resortu školství, práce a sociálních věcí, zdravotnictví, policie, soudnictví, probační a mediační služby apod. Na vzdělávání v oblasti prevence se podílí i Centrum vzdělávání Náchod a Školské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Hradec Králové, pracoviště Náchod.

Sociální služby

V resortu Ministerstva práce a sociálních věcí je důležitou právní normou Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Jedním ze základních principů sociálně právní ochrany je předcházení vzniku problémů nebo jejich narůstání. Preventivní činnosti, které zákon ukládá, uskutečňují pracovníci Odboru sociálních věcí a zdravotnictví MěÚ v Náchodě, oddělení sociálně-právní ochrany a prevence. Jedná se především o činnost kurátorů pro mládež. Všichni pracovníci OSPOD jsou zapojeni od roku 2002 do projektu Právo pro každý den, který probíhá formou přednáškového cyklu na základních školách v Náchodě. OSPOD již čtvrtým rokem realizuje **Projekt Rodina** – týdenní výchovně vzdělávací pobyt pro disfunkční rodiny s prvky rodinné terapie, určený rodinám, jež se ocitly v závažné sociální situaci a hrozí jim sociální vyloučení, a proto potřebují pomoc a podporu v překonávání této tíživé situace.

Přednáškový cyklus Právo pro každého

Přednáškový cyklus Právo pro každého – Street Law byl v roce 2001 začleněn do preventivních programů všech náchodských základních škol a je určen žákům 7., 8. a 9. ročníků. V každé třídě probíhá cyklus pěti přednášek, v 6. ročnících pak každoročně navíc beseda na téma sociálně právní ochrana dětí a mládeže. Žáci se učí zaujímat stanovisko k problémům, argumentovat vhodným způsobem, naslouchat druhým, respektovat názory druhých a hledat společné řešení – konsenzus. Dále se učí spolupracovat v týmu, zlepšují své komunikační dovednosti a uvědomují si vlastní zodpovědnost za rozhodnutí.

Program primární prevence Právo pro každého byl v roce 2007 rozšířen začleněním dalších odborníků do cyklu přednášek. Zapojilo se nízkoprahové centrum Archa s interaktivní besedou na téma drogy, dále terapeutka AT

poradny s abstinující klientkou, SVP Kompas s programem prevence šikany, PPP s přednáškami na téma multikulturalita a sexuální výchova, Středisko Probační a mediační služby v Náchodě s přednáškou na téma probace a mediace dle zákona č. 218/2003 Sb. V průběhu roku jsou přednášky doplněny exkurzemi a besedami, např. exkurze kamerového monitorovacího systému městské policie, návštěva jednání Okresního soudu v Náchodě, beseda s gynekologem, pracovníkem věznice apod.

Mezi další organizace, které se věnují prevenci sociálně patologických jevů, patří:

Sv. Anna Domov pro matky s dětmi

Sociální služba je určena matkám s dětmi, případně těhotným ženám, které se ocitly v těžké životní situaci (např. domácí násilí). Matkám je poskytováno přechodné ubytování, poradenství a aktivizační služby. Součástí azylového domu je i krizové lůžko.

Zřizovatel Farní charita Náchod, maximální počet klientů (matek) 22, současný 22 matek, 60 dětí.

Dům na půli cesty

DPC poskytuje časově omezené ubytování, možnost přípravy stravy, hygienický servis, poradenství, krizovou intervenci, krizové lůžko.

Zřizovatel Farní charita Náchod, max. počet klientů dvanáct, současný počet klientů sedm.

OS Dokořán – nízkoprahové centrum pro mládež Archa.

Centrum navázalo na činnost kontaktního centra Archa a reagovalo tak na aktuální situaci, z které bylo zřejmé, že je třeba vytvořit nabídku volnočasových aktivit pro neorganizované děti. Věnuje se dětem od 12 do 18 let. Spolupracuje s OSPOD a dalšími organizacemi. Spolupracuje v rámci programu primární prevence na základních školách.

Romské komunitní centrum

Zahájilo činnost v roce 2003. Původně se na jeho provozu podílelo pět romských občanských sdružení, po vzájemných neshodách a období, kdy centrum nebylo dostatečně využíváno, převzalo činnost OS Dokořán. Ani toto OS nerealizovalo projekt komunitního centra dlouho a během necelého roku převzalo zařízení nové občanské sdružení, které je registrováno pod názvem Náchodské komunitní centrum – o. s. Přáním města i komise pro prevenci kriminality je, aby zařízení začalo fungovat a poskytovat služby deklarované občanským sdružením. Především práce s romskými dětmi a mládeží se jeví jako velmi potřebná aktivita.

Policie

Městská policie v Náchodě se svou činností významně podílí na prevenci kriminality a sociálně patologických jevů. Velitel MP je členem pracovní skupiny pro prevenci kriminality. V rámci Komplexního součinnostního programu prevence kriminality bylo realizováno 5 etap projektu situační prevence Kamerový monitorovací systém Města Náchod, v roce 2006 projekt Laserový měřič rychlosti a v roce 2007 projekt Uzamykatelné stojany na kola.

Dále realizovala projekt zaměřený na informování občanů – distribuce samolepek a leštácků. Městská policie je spolupřátel

každoroční akce Den s policií a na primární prevenci se podílí účastí v přednáškovém cyklu pro základní školy, přednáškami pro seniory a žáky mateřských škol.

Na úrovni Policie ČR se prevenci kriminality a sociálně patologických jevů věnuje pracovnice preventivně informační skupiny (PIS), která je zároveň členkou komise pro prevenci kriminality. Preventivní aktivity jsou zaměřeny především na cílovou skupinu žáků základních a středních škol. Besedy probíhají na všech typech škol v rámci okresu Náchod, a to jak pro žáky, tak pro učitele. Největší zájem je o přednášky na téma drogových závislostí.

Na základních školách v Náchodě probíhají projekty:

- Učíme se s policií – projekt probíhá na druhém stupni ZŠ
- Ajaxův zápisník – projekt určený pro žáky 2. tříd

Policie ČR je spoluorganizátorem pravidelné akce Den s policií, participuje na programu Právo pro každého, společně s Městskou policií v Náchodě pořádá besedy pro další skupiny obyvatel ohrožených kriminalitou (senioři, zdravotně handicapovaní apod.)

Probační a mediační služba

Činnost Probační a mediační služby lze chápat jako sociální práci v trestní justici. Zaměřuje se na efektivní zprostředkování alternativního řešení sporů (komunikace mezi postiženým a pachatelem), individuální přístup k řešení věcí projednávaných v trestním řízení a vytváření podmínek pro uplatňování alternativních procesních postupů (trestů) a dohledem nad jejich výkonem. V Náchodě je činnost probační a mediační služby datována rokem 2001. V současnosti zde pracují tři probační úředníci (třetí od roku 2006). Aktivní spolupráce byla navázána v roce 2005, kdy se vedoucí střediska stala členkou pracovní skupiny pro prevenci kriminality a iniciátorem vzniku multidisciplinárního týmu plánovaného projektu SVI. Pracovnice PMS se aktivně podílí i na realizaci Probačního programu, který lektorsky zajišťují ve spolupráci s kurátorkami pro mládež. První probační program proběhl v Náchodě v roce 2007.

Komise pro prevenci kriminality

Koordinační činnost v oblasti prevence kriminality a sociálně patologických jevů zajišťuje komise pro prevenci kriminality. Je to pracovní skupina složená z místních odborníků a zástupců politických stran, která mapuje aktuální situaci v obci z hlediska ohrožení občanů kriminalitou a dalšími druhy sociálně patologických jevů a usiluje o nalezení reálných možností preventivních zásahů a jejich efektivitu. Každoročně vyhlašuje dotační řízení Města Náchod na projekty z oblasti prevence kriminality a sociálně patologických jevů, hodnotí je a doporučuje způsob jejich financování. Dále sleduje průběh, způsob realizace a hospodaření jednotlivých projektů.

Politika města v oblasti prevence kriminality úzce souvisí i s komunitním plánem sociálních služeb. Společným cílem je vytvoření funkční a vyvážené sociální sítě. V současné době v Náchodě chybí sociální služby pro

občany sociálně nepřízpůsobené, a to hygienický servis a možnost ubytování (noclehárna, azylové bydlení). V blízké budoucnosti je třeba se zaměřit na zmíněnou cílovou skupinu a realizovat potřebná opatření.

Závažným problémem je i otázka bydlení sociálně slabých občanů. Nedostatek finančně dostupných bytů může v budoucnu způsobit sociální propad určité skupiny obyvatel, kteří se dostanou do tíživé životní situace a zároveň se zařadí mezi občany ohrožené kriminalitou. Další oblastí, na kterou je třeba zaměřit pozornost, je sociální práce s rodinami a práce s dětmi s poruchami chování a mladistvými a dětskými delikventy.

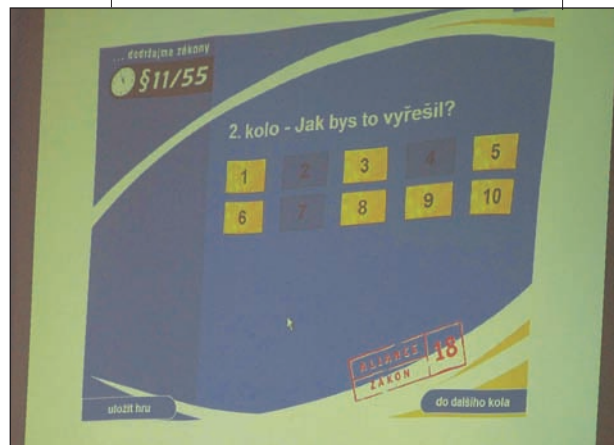
V roce 2006 vznikl a začal spolupracovat tým pro mládež (multidisciplinární tým), jehož cílem je včasná a systematická práce s dětmi a mládeží, ohroženými kriminalitou a dalšími druhy sociální patologie.

AKTUÁLNÍ STAV

Město Náchod se zaměřuje především na projekty z oblasti sociální prevence, tj. práce s rizikovými skupinami dětí a mládeže, s neorganizovanými dětmi a mládeží a s příslušníky sociálně vyloučených komunit. Mezi nejvýznamnější patří projekty výše popsaných institucí.

Dále byl realizován projekt Otevřená sportoviště, v jehož rámci bylo vybudováno, rekonstruováno nebo vybaveno sportovním materiálem 7 sportovišť.

V oblasti informování občanů Město Náchod a MP úzce spolupracuje s Policií ČR. Přednášky a besedy již výše popsané doplňují informace pro občany v médiích a informační materiály poskytované cílovým skupinám nejvíce ohroženým kriminalitou (dětí, senioři).

K nejnákladnějším a nejnáročnějším projektům patří Systém včasné intervence. Náchod ho realizuje ve spolupráci s městy Broumov, Nové Město nad Metují a Jaroměř. V roce 2007 bude zahájen pilotní provoz systému. Všechna města a další instituce zapojené do SVI již spolupracují v rámci Týmu pro mládež.

NÁVRH STĚŽEJNÍCH PREVENTIVNÍCH OPATŘENÍ PRO OBDOBÍ LET 2007–2010

Strategie prevence kriminality a dalších sociálně patologických jevů Města Náchoda na období let 2007–2010 zahrnuje především opatření v oblasti sociální prevence, situační prevence a informací pro občany.

Základ strategie tvoří:

- a) politické rozhodnutí o záměru dlouhodobě se angažovat v komplexním systému prevence a vytvořit finanční, materiální a technické podmínky pro jeho fungování;
- b) manažerské zajištění programu, vytvoření pracovních podmínek pro funkci koordinátora prevence kriminality na místní úrovni;
- c) funkční pracovní skupina pro prevenci kriminality;
- d) kriminologická analýza lokality a analýza veřejného mínění;
- e) trvalý vlastní dotační systém města na podporu aktivit v oblasti PK (1x ročně vyhlášení dotačního řízení na projekty z oblasti prevence kriminality a sociálně patologických jevů);
- f) plán dotací.

Sociální prevence

1. Podpora kvalitních již fungujících projektů v oblasti práce s rizikovými skupinami dětí a mládeže, jejich finanční, materiální i prostorové zajištění.
2. Podpora činnosti nízkoprahových a komunitních center.
3. Podpora terénní sociální práce.
4. Podpora projektů zaměřených na prevenci dalších sociálně patologických jevů, jako jsou drogová závislost, alkoholismus, kouření, patologické hráčství, šikana, domácí násilí, komerční zneužívání, prostituce, vandalismus, osvěta a vzdělávání v oblasti poruch příjmu potravy, HIV/ AIDS apod. Spolupráce s institucemi, které se této problematice věnují, podpora jejich činnosti

(AT poradna, Poradna pro rodinu a mezilidské vztahy, Pedagogicko-psychologická poradna, Středisko výchovné péče Kompas, Centrum duševního zdraví, Dům na půli cesty, Sv. Anna – domov pro matky s dětmi, Nízkoprahové centrum Archa, Romské komunitní centrum, preventivní programy škol a školských zařízení a další).

Primární prevence

V rámci primární prevence je třeba se zaměřit na programy ve všech typech škol, koordinovat tyto aktivity, zmapovat, rozvíjet a zkvalitňovat síť poskytovatelů programů primární prevence. Podporovat úzkou spolupráci se školami, mapovat jejich požadavky, podporovat jejich vlastní aktivity v oblasti prevence. Dlouhodobě vést děti a mládež ke zdravému životnímu stylu a to všemi dostupnými prostředky primární prevence.

Sekundární prevence

V rámci sekundární prevence je třeba nabídnout dětem, mládeži a rodinám, které přicházejí nebo mohou přijít do styku se sociálně negativními jevy, včasnou, odpovídající, dostupnou a profesionální pomoc.

Terciární prevence

Terciární prevence zahrnuje oblast poradenství, léčby a resocializace. Zaměřuje se na jednotlivce, rodiny či skupiny obyvatel, kteří jsou přímo ohroženi sociální patologií a u kterých je nutná motivace, léčba, resocializace a návrat ke zdravému životnímu stylu, sanace nefunkčního sociálního prostředí. Je nutná podpora aktivit a služeb poskytovaných v rámci terciární prevence, mapování regionálních potřeb a koordinace jednotlivých aktivit:

- Podpora projektů zaměřených na práci s dětmi a mládeží v městských lokalitách (sídliště, městské části více ohrožené kriminalitou, sociálně vyloučené komunity), na práci s dětmi a mládeží s výchovnými problémy a sociálně slabými rodinami, kde je nebezpečí rozvoje sociální patologie s důrazem na přímou práci s dětmi a rodinami (projekty Rodinný asistent, Starší kamarád, Rodina apod.).
- Podpora programů zaměřených na mladistvé delikventy a děti s výchovnými problémy (rozvoj spolupráce v rámci Systému včasné intervence, probační programy, resocializační a vzdělávací programy).
- Podpora aktivit zaměřených na sociální práci s oběťmi ohroženými sociálním vyloučením (bezdomovci, lidé bez přístře-

ší, duševně nemocní, mentálně postižení, nesvéprávní, vracející se z výkonu trestu, z ústavní výchovy apod.), u nichž je zvýšené riziko ohrožení kriminalitou a dalšími sociálně patologickými jevy.

Situační prevence

1. Dobudování 5. etapy kamerového monitorovacího systému (8 kamer), monitorování a hlídková činnost v lokalitách, které občané považují za rizikové z hlediska bezpečnosti, spolupráce s P ČR.
2. Propojení monitorovacího pracoviště KMS ze služebny MP v Náchodě na služebnu OOP P ČR Náchod pro zlepšení využitelnosti KMS, zvýšení akceschopnosti a efektivity obou složek.
3. Provoz mobilní kamery pro sledování aktuálních krizových míst města (vandalismus, ničení majetku, drobné krádeže).
4. Dobudování první etapy projektu Uzamykatelné stojany na kola, v případě kladného ohlasu u občanů pokračování dalšími etapami v následujících letech.
5. Podpora technických prostředků zlepšujících situaci v oblasti dopravy.
6. Zlepšování úrovně veřejného osvětlení se zaměřením na místa ohrožená kriminalitou.
7. Omezování počtu heren v centru města.
8. Kontrola dodržování zákona č. 379/ 2005 Sb. o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a vyvozování sankcí při jeho nedodržování (spolupráce MP, P ČR, odboru Živnostenský úřad a OSPD), snižování dostupnosti alkoholových i nealkoholových drog.

Informace pro občany

1. Podpora projektů zaměřených na ochranu občanů před trestnými činy (publikace, letáky, samolepky, předměty pro děti s důležitými informacemi – rozvrhy, pravitka), využití na přednáškách a besedách.
2. informační služba pro občany – www. stránky města, místní a regionální tisk, rozhlas a televize
3. Mediální podpora úspěšných projektů a aktivit, jejich hodnocení, informace pro občany o práci pracovní skupiny pro prevenci kriminality.
4. Pravidelné osvětové a propagační akce (Den s policií), diskusní fóra a přednášky na témata spojená s prevencí kriminality a sociálně patologických jevů.
5. Podpora a organizace vzdělávacích akcí pro různé profesní skupiny a veřejnost.
6. Informace o stavu trestné činnosti ve městě a regionu, pravidelná analýza trestné činnosti.
7. Sociologické šetření pocitu vnímání bezpečí občanů (1x za pět let), spolupráce při obdobných šetřeních organizovaných vyššími územními celky nebo ministerstvem, zveřejnění výsledků šetření.

Strategie prevence kriminality a sociálně patologických jevů ve městě Náchod byla schválena zastupitelstvem města v září 2007.

Bc. Olga LANDOVÁ,
vedoucí oddělení sociálně právní
ochrany dětí a prevence,
koordinátor prevence kriminality
Ilustrační foto Mirek BRÁT